

Als aan elke gebeurtenis
die zich voordeed
een naam kon worden gegeven,
waren er geen verhalen nodig.

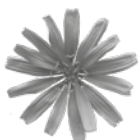
Uit: John Berger, *De vrucht van hun arbeid*

André Nuyens, Nienke Nuyens
& Karin van der Laan

De belofte

*Een bitterzoete liefdesgeschiedenis
in de tijd van de VOC*

naar een idee van Roel Vente

cichorei

voor Timo, Kalle, Sansa en Nikolaj

Nuyens, André, Nienke Nuyens & Karin van der Laan

De belofte. Een bitterzoete liefdesgeschiedenis in de tijd van de voc –
Amsterdam: Cichorei

ISBN 978 94 91748 87 5

NUR 283

Trefwoord: jeugdboeken / oorspronkelijk

Afbeelding omslag: Foto R. Ligthart

Omslagontwerp, redactie, layout en zetwerk: Jaap Verheij

© André Nuyens, Nienke Nuyens & Karin van der Laan / Uitgeverij

Cichorei, Van Beuningenplein 15-2, 1051 VS Amsterdam, 2019

Bij dezelfde uitgeverij verschenen:

Nooit meer terug

Eindelijk, eindelijk blauwe zee

De nachtdanser

Zie: www.andrenuyens.nl

*Dit boek is mede tot stand gekomen
met steun van het Prins Bernard Cultuurfonds
Noord-Holland.*

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

De kunst van het geven

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Daar was laatst een meisje loos
Die wou gaan varen
Die wou gaan varen
Daar was laatst een meisje loos
Die wou gaan varen als lichtmatroos

Zij moest klimmen in de mast
Maken de zeilen
Maken de zeilen
Zij moest klimmen in de mast
Maken de zeilen met touwtjes vast

Maar door storm en tegenweer
Sloegen de zeilen
Sloegen de zeilen
Maar door storm en tegenweer
Sloegen de zeilen van bovenaf neer

Zij moest komen in de kajuit
Kreeg een pak ransel
Kreeg een pak ransel
Zij moest komen in de kajuit
Kreeg een pak ransel en toen kwam het uit

Ach, kapteintje sla mij niet
Ik ben uw liefste
Ik ben uw liefste
Ach, kapteintje sla mij niet
Ik ben uw liefste zoals u ziet

I Zonder rokken

De keitjes in de havensteeg schudden hem in het rijtuig flink door elkaar. Was dit een voorbode voor de lange reis op zee? De steeg naar de havenkade was in het midden op z'n smalst en juist daar kwam een andere koets hen tegemoet.

Het had de nacht ervoor flink geregend waardoor de hele steeg één grote plas was. Aan de zijkant, vlak langs de huizen, waren planken gelegd zodat de voorbijgangers hun voeten droog konden houden.

De koetsier had al een paar flinke beledigingen te pakken doordat de wielen van het rijtuig de mensen op de smalle planken nat spatten.

‘Hé, wat denk je wel, rattenkop! Kun je niet wat zachter rijden?’

Maerten voelde een lichte schok toen het rijtuig tot stilstand kwam. Hij keek uit het raampje naar voren en zag meteen dat de twee koetsen elkaar onmogelijk konden passeren. Hij wist al wat ging volgen: een van de twee rijtuigen zou achteruit moeten rijden. Maar de koetsier van zijn rijtuig bleef vooralsnog op de bok zitten.

‘Uit de weg, ezel!’ riep hij naar de magere koetsier van het andere rijtuig.

‘Ga zelf opzij, wrattenzwijn.’

‘Beter dat dan een lopend lik! Achteruit jij!’

Hij gaf een tik met de zweep en zijn paard stapte nog een stukje naar voren. Hij stond zo half naast het andere paard.

‘Je zag mij toch al lang aankomen?’ schreeuwde de magere koetsier.

‘Voor wie moet ik dan stoppen? Toch zeker niet voor jou, bonenstaak!’

‘Jouw dikke pens vult de hele steeg!’

‘Ik krijg tenminste meer te eten dan rietstengels.’

Zo ging het schelden nog even door tot de voorraad beledigingen op was.

Langzaam drong de onaangename geur van vis het rijtuig binnen.

Op dat ogenblik riep Maerten de koetsier bij zich.

‘Ik ben de zoon van Maerten van Wuyver, al jarenlang schipper in dienst van de voc. Vraag hem maar wie hij vervoert.’

De koetsier stapte af en liep op het andere rijtuig af. ‘Wie is jouw klant?’

De voerman van het andere rijtuig stapte nu ook af en liep naar de zijkant van de wagen. De deur ging op een kier open. Door het raam kon Maerten niet zien wie de passagier was.

‘Bewindhebber van de voc van de Kamer van Hoorn.’

De koetsier meldde dat bij Maerten. ‘Moet ik zelf nog kijken of het klopt? Misschien zuigt die vissengraat dat wel uit zijn duim.’

‘Nee, het is goed zo. We hebben de tijd. Rijd maar langzaam achteruit.’

Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan want intussen was een tweede koets de havensteeg in gereden. Daarachter was een ezelrijver met aan weerszijden zware bepakking achter het rijtuig van Maerten tot stilstand gekomen. Ook die moesten langzaam achteruit, wat wederom de nodige scheldwoorden opleverde. Het enige voordeel was dat de koetsier een paar scheldwoorden hoorde die hij graag aan zijn al uitgebreide repertoire toevoegde.

De koetsier trok de teugels aan en leidde het paard en de koets stapvoets achteruit tot de plek waar de steeg zo breed was dat de twee wagens elkaar net konden passeren.

Bij het passeren kon de dunne koetsier het niet nalaten nog een keer te schelden.

‘Een volgende keer sneller achteruit rijden, bolkop!’

‘Pas maar op dat je niet van de bok valt, er steekt een briesje op.’

Maerten keek de andere kant op terwijl de koetsen langs elkaar reden en miste zo de woedende blik van de bewindhebber. Hij wilde niet herkend worden door de werkgever van zijn vader en daar had hij verschillende redenen voor...

Even later kwamen ze uit op de havenkade waar de koetsier stopte. Maerten stapte uit en overhandigde de koetsier een paar munten. Deze wees hem op de kroeg waar op de gevel de naam stond *Van Godt comt 't al*. 'Hier is het. De omroeper komt hier langs om te vertellen wanneer de lichter naar uw schip op de rede van Texel vertrekt.'

'Dankjewel.'

Hij gaf de koetsier nog een muntje extra. Deze maakte een korte buiging en stapte op de bok. Maerten keek het rijtuig na dat langs de kade wegreed.

'Dat is deftig: een zeeman die met de koets bij de kroeg wordt afgezet.'

Maerten keek opzij in het lachende gezicht van een opvallend uitgedoste vrouw. Hij had zo zijn vermoedens welk beroep deze vrouw uitoefende.

'Zo ver hoop ik het ook nog eens te schoppen. Maar dan moet ik eerst nog heel wat klantjes afwerken,' voegde ze eraan toe terwijl ze verder de kade op liep.

Maerten stond aarzelend voor de ingang van de kroeg waaruit luidruchtige stemmen en gelach hem bereikten elke keer als de deur openging. Half afgewend van de ingang keek hij uit over de haven en de zee en luisterde naar het gekletter van de touwen tegen de masten van de talrijke schepen die in de haven lagen.

'Opzij, joh,' zei een sjouwer die met een aantal planken de hoek om kwam zeilen. 'Je staat in de weg.'

Een halfdronken zeeman verliet de kroeg en kwam wankelelend naast hem staan. 'Zo, jongeman, klaar voor de grote reis?'

'Hoe weet je dat?' vroeg Maerten verbaasd.

'Dat zie ik aan je ogen,' antwoordde de beschonken zeeman.

'Ik mag dan wel dronken zijn, maar ik zie aan je ogen dat je bang bent, en ook nieuwsgierig naar wat komen gaat. Klopt dat?'

Maerten knikte.

‘Je eerste reis zeker?’

Maerten knikte opnieuw. ‘Naar Oost-Indië.’

‘Toe maar, meteen in het diepe. Dat is beter. Ik ben er twee keer geweest. Het is er fantastisch! Wat een land! Blauwe zee, kleurige vissen, palmbomen, mooie vrouwen, wat wil een mens nog meer?’

‘Waarom ben je dan teruggekeerd?’

‘Ze wilden me niet meer.’

‘Wie?’

‘De pakhuismeester in Batavia. Ik ben zijn naam kwijt. Het begon met een K volgens mij. Ik moest hem helpen specerijen naar Holland te smokkelen en toen ben ik betrapt. Hij beschuldigde mij dat ik het zelf gedaan had. Die zak van een Coen stuurde me met het eerste het beste schip terug.’ Hij zweeg even alsof hij van Maerten steun verwachtte. ‘Ik ga vaak naar deze kroeg om herinneringen op te halen.’

‘Balletje, balletje, wie waagt een kans?’ hoorde Maerten ineens om de hoek van de kroeg.

Een klein groepje mensen stond om iemand heen gebogen.

‘Dat ken ik,’ zei de zeeman. ‘Dat komt goed uit. Ik heb weer geld nodig.’

Slingerend beende de zeeman naar het groepje mensen. Maerten volgde hem want hij was wel benieuwd naar dat spel.

‘Kijk,’ zei de man die het spelletje speelde. ‘Ik heb hier een balletje en drie bekertjes. De bedoeling is dat je raadt onder welk bekertje het balletje zit. Snapt iedereen dat?’

De omstanders knikten.

‘Zo simpel is het. Iedereen kan het volgen. Ik zal het één keer voordoen.’

Hij legde het balletje onder een van de bekers en verwisselde die met de middelste beker en daarna met de buitenste beker en dat een aantal keren achtereen.

‘Waar zit het balletje?’ vroeg hij.

Een van de toeschouwers stapte naar voren en wees een beker aan.

De man tilde de beker op en het balletje kwam te voorschijn.
‘Zo eenvoudig is het om te winnen. Wie wil een kans wagen?’

De man die geraden had onder welke beker het balletje zat, stak zijn vinger op. ‘Wat is de inzet?’ vroeg hij.

‘Dat mag je zelf weten. Ik verdubbel de inzet.’

‘Ik zet vijf stuivers in.’

Hij legde de stuivers bij de bekers op de grond. De balletjesman legde het balletje onder een beker en begon met wisselen. Eerst langzaam, daarna iets sneller, maar voor iedereen was het toch redelijk goed te volgen.

‘Waar zit-ie?’ vroeg hij aan zijn medespeler.

‘Onder de rechterbeker.’

‘Klopt,’ zei de man.

Hij haalde zijn beurs te voorschijn en betaalde de speler vijf stuivers uit. ‘Wie maakt me nog meer arm?’

‘Ik,’ riep de zeeman, die zelfs in zijn beschonken toestand had geraden waar het balletje was gebleven.

‘Goed,’ zei de balletjesman. ‘Om hoeveel wil je spelen?’

‘Tien stuivers,’ verhoogde de zeeman de inzet.

‘Tjonge, die durft,’ riep een van de toeschouwers. ‘Dat is zo ongeveer mijn dagloon.’

‘Wie niet waagt, wie niet wint,’ riep de man snel om te verhinderen dat de zeeman zich zou bedenken. ‘Je hebt gezien hoe gemakkelijk het is.’

De zeeman deed een stap naar voren en legde de tien stuivers op de grond.

De balletjesman begon weer te wisselen, maar het tempo lag veel hoger dan de keer ervoor. Bliksemsnel veranderden de bekers van plaats. De zeeman en met hem alle toeschouwers werden er tureluurs van. Maerten had ook een poging gedaan het balletje te volgen, maar wist al vrij gauw niet meer waar het heen was gegaan.

Opeens stopte de balletjesman met het verwisselen van de bekers en keek de zeeman aan.

‘En?’

De arme zeeman keek van links naar rechts en terug, maar gaf geen antwoord. Hij moest gokken en wees de middelste beker aan. De balletjesman tilde de beker op maar de plek was leeg. Daarna haalde hij de beker aan de linkerkant op en toonde het balletje.

‘Jammer,’ riep hij met gespeeld medelijden. ‘Volgende keer beter.’

Hij pakte de stuivers en stopte ze in zijn beurs.

‘Wie volgt?’

Niemand reageerde meer. Het groepje ging uiteen en teleurgesteld droop de zeeman af. Zigzaggend en vloekend liep hij de havensteeg in, af en toe steun zoekend bij een muur. ‘Van God komt het al,’ riep hij uit tegen de muren van de steeg. ‘Alle geluk, maar ook alle ellende.’

Een persoon uit het groepje bleef achter: de man die het spel als eerste had gespeeld en wat munten toegestopt kreeg van de balletjesman.

‘Balletje, balletje, wie waagt een kans?’ klonk het luid over de kade.

Terwijl er zich opnieuw een aantal mensen om de balletjesman verzamelde, had Maerten geen behoefte voor de tweede keer het bedrog mee te maken en stapte de kroeg in.

De herberg *Van Godt comt ’t al* was een donker lokaal met lange ruwe tafels en banken, omringd door stoelen en krukken. Het was een bedompte ruimte waar het stonk naar verschaald bier en zweet van ongewassen lijven. In het midden van de kroeg likte een hond een plas bier op. Aan alle tafels zaten zeelieden achter een kroes bier luidkeels te praten en te lachen.

Maerten keek verlegen om zich heen, want dit was niet zijn dagelijkse omgeving. Hij hoopte maar dat er niet iemand in het bierlokaal zat die hij goed kende. In de hoek was nog een tafeltje vrij, naast een tafeltje waaraan een beschonken zeeman zat, die met zijn hoofd op zijn armen luidruchtig aan het snurken was. Maerten liep erheen en ging zitten.